

Subject Area
Economy

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 103
PP: 3527-3534

Arrival
10 August 2022
Published
26 October 2022
Article ID Number
64973
Article Serial Number
26

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/ssj.64973>

How to Cite This Article
Mancı, E. & Sevinç, M. R. (2022). "Kadın Güçlenmesinde Bir Kalkınma Aracı Olan Mikro Kredi Uygulamasının Sosyal Yaşam Üzerindeki Etkileri: Şanlıurfa İli Örneği" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:103; pp:3527-3534

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Kadın Güçlenmesinde Bir Kalkınma Aracı Olan Mikro Kredi Uygulamasının Sosyal Yaşam Üzerindeki Etkileri: Şanlıurfa İli Örneği¹

The Effects of Micro Credit Application A Development Tool in Women's Empowerment on Social Life: The Case of Sanliurfa

Ebru Mancı¹ Mehmet Reşit Sevinç²

¹ Doktora Öğrencisi., Harran Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye

² Doç. Dr., Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Şanlıurfa, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmada Şanlıurfa ilinde yoksullukla mücadelede mikro kredi uygulamasının, kadınların sosyal yaşamları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu amaçla Şanlıurfa Mikro finans şubesiyle yapılan iş birliği sonucunda mikro kredi kullanan 145 katılımcı ile görüşülerek anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde Şanlıurfa ilinde mikro kredi kullanan kadınların sosyo-demografik profilleri, mikro kredinin hangi tür iş kollarında kullandıkları, mikro kredinin kadınların sosyal yaşamlarında ne tür değişiklikler yaşadıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, Şanlıurfa ilinde mikro kredi kullanıcılarının mikro kredi uygulamasından memnun oldukları, mikro kredinin sadece ekonomik açıdan değil sosyal yaşamları üzerinde de önemli ve olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi yoksulluğun azaltılmasına, istihdamın artmasına katkıda bulunurken kadınların sosyal yaşama aktif bir şekilde katılmalarına da katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Mikro Kredi, Şanlıurfa

ABSTRACT

In this study, the effects of micro-credit application on the social life of women in the fight against poverty in Şanlıurfa province were investigated. For this purpose, as a result of the cooperation with the Şanlıurfa Microfinance branch, a survey was conducted by interviewing 145 participants using micro credit. In the interviews, it was tried to reveal the socio-demographic profiles of women using micro credits in Şanlıurfa, in which types of business lines micro credit is used, and what kind of changes micro credit women experience in their social lives. As a result of the research, it has been concluded that micro-credit users in Şanlıurfa are satisfied with the micro-credit application, and that micro-credit contributes not only to their economic aspects but also to their social lives. While Turkey Grameen Micro Credit Project contributes to reducing poverty and increasing employment, it also has a great contribution to the active participation of women in social life.

Keywords: Poverty, Women's Poverty, Micro Credit, Şanlıurfa

1. GİRİŞ

Yoksulluk geçmişten günümüze etkisini hissettiren, tüm toplumları ilgilendiren, ekonomik ve sosyal sorunların başında gelmektedir. Ülkelerin sosyal ve ekonomik yönden zayıf olmaları, toplumun yoksulluktan etkilenme düzeyini de arttırmaktadır. Bununla birlikte toplum içerisinde yoksulluktan en fazla etkilenen kesim ise yaşlılar, çocuklar ve kadınlardır.

Yoksulluk; bireyin var olan mevcut durumunun kötüye gitmesi veya yaşamını devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduklarını alamaması durumudur (Çelik, 2022; Tonus, 2015). Yoksulluk kavramı için tek bir tanımdan söz edilemez. Yoksullukla ilgili gerek ekonomistlerin gerekse sosyologların kendi pencerelerinden baktığı birçok yaklaşım ve tanımlama bulunmaktadır. Dolayısıyla yoksulluğun tanımı yapılırken sadece ekonomik boyutunun değil, sosyal, siyasi ve hatta yönetsel boyutun da dikkate alınması gerekmektedir (Çelik, 2022; Şenses, 2017).

Dünya gündeminde, özellikle 1990'lı yıllardan sonra, en fazla yer alan sorunların başında yoksulluk gelmektedir. Yoksulluk tüm toplumların ortak sorunudur. Ekonomi sözlüklerinde yoksulluk terimine baktığımızda öncelikle az gelişmiş ülkelerde yaşanan sorun gibi belirtilse de aslında başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde de yoksulluk sorununun halen varlığını sürdürdüğü bilinmektedir (Davran, Sevinç ve Cançelik, 2020; Gülçubuk ve Aluftekin, 2004; Sevinç, Aydoğdu, Palabıçak ve Cançelik, 2020).

Mekânsal anlamda bakıldığında yoksulluğun kırsal alanlarda çok daha fazla hissedildiği söylenebilir. Bununla birlikte kırsal alanlarda yoksulluğun etkileri ve baskısı kadınlar üzerinde çok daha fazladır. Kırsal kesimde kadınlar işgücüne katılmaları ve istihdam edilmelerine rağmen ücret alamazlar. Kırsaldaki kadınların yapmış olduğu işler toplumsal rolünün gerekliliği olarak görülür. Bu nedenle karar aşamalarında da söz hakları bulunmamaktadır.

¹ Bu çalışma danışmanlığını Doç.Dr. Mehmet Reşit Sevinç'in yaptığı ve Ebru Mancı'nın hazırladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Çalışmada kullanılan anket formları için Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 12.01.2021 tarihinde 2021/09 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Çalışma 21157 proje numarası ile Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

Dolayısıyla kırsaldaki kadınlar yoksulluk kısılacı ve baskısı altında en fazla etkilenen kesimlerdir (Ören, Negiz ve Akman, 2012). Yoksulluk ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında yoksul nüfusun büyük bir kısmının kadınlardan oluştuğu ayrıca kadınların ve çocukların yoksulluktan ötürü aile içi şiddetten daha fazla etkilenen kesim oldukları görülmektedir. Bu yüzden yoksulluk literatürüne kadın yoksullaşması kavramı olarak eklenmiştir (Bastos, Casaca, Nunes ve Pereirinha, 2009; Buvinić, 1997; Işık ve Ataç, 2011).

Yoksulluk toplumdaki her kesim için olumsuz etkileri olan önemli bir durum olarak bilirse de bu durumdan olumsuz olarak en çok etkilenen ve baskı altında kalanlar kadınlardır. Dolayısıyla yoksulluğun kadınlar üzerindeki etkisini çok daha dikkatli incelemek gerekmektedir. Bununla ilgili yani “yoksulluğun kadınlaşması” kavramını ilk defa Diane Pearce 1978 yılında ortaya atmıştır. Pearce kadınların ekonomik anlamda yaptıkları işlere rağmen hak ettikleri konumda bulunmadıklarını, bununla birlikte konumlarının her geçen gün daha da kötüleşmesine dikkat çekmiştir (Pearce, 1978). Diğer taraftan Pekin’de 1995 yılı içerisinde düzenlenen 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planında “Yoksulluğun Kadınlaşması” kavramı yoğun olarak kullanılmıştır (Bastos ve diğerleri, 2009; Gerşil, 2015).

Yoksulluğu açıklarken bireyin gelir düzeyinin veya sahip olduklarının yetersizliği üzerinden konuşmak tam anlamıyla bir yoksulluk tanımlamasına karşılık gelmeyebilir. Bireyin yaşamış olduğu sosyal aşağılanma, dışlanma, yaşamı ile arasında var olan bağın güçsüzlüğü de yoksulluğun açıklanmasında dikkat edilmesi gerek hususlardır. Bununla birlikte bireyin kararları ve isteği dışında, ekonomik kaynakların paylaşılmasında yaşanan eşitsizlik de yoksulluk kavramının açıklanmasına eklenmelidir. Kadınlarda erkeklere oranla daha fazla görülen düşük eğitim veya eğitimsizlik, kadınların çalışma hayatını olumsuz açıdan etkileyerek kadınları zor çalışma koşulları altında bırakmıştır. Endüstride çalıştırılan kadınların çoğunun enformel sektörlerde sosyal güvencesiz ve kayıt dışı çalıştırıldığı bilinmektedir. Kadınlar ile erkekler arasındaki eğitim farkı, kadınların ekonomi ile ilgili bilgi birikimlerinin erkeklere oranla daha az olması ve kadınların ev içi sorumluluğunun erkeklere oranla daha fazla olması kadınların çalışma hayatındaki dezavantajlarıdır (Buvinić, 1997; Chen ve diğerleri, 2005; Eskelinen, 2011; Gerşil, 2015; Farrell ve Aheme, 2003; Hatipler, 2019; Lipton ve Ravallion, 1993; Pearce, 1978; Şengül ve Ersoy, 2006).

Kadınların çalışma hayatlarında karşılaştıkları problemlerin hem onların eksikliklerinden hem de toplumsal yapının sosyo-ekonomik yönünden dolayı ortaya çıktığı görülmektedir. Yoksul kadınların birçok mahrumiyetler sonucu ortaya çıkan yetersizlikleri, kendi tercihleri sonucunda ortaya çıkmamıştır. Ailelerinden dolayı ya da ekonomik sebepler yüzünden kadınların okula gidememeleri sonucu okuma yazma bilmemeleri veya erkeklerle benzer ya da aynı işi yapıyor olmalarına rağmen onlardan daha düşük düzeyde ücret almaları da kadınların kişisel tercihleri sonucu ortaya çıkmış değildir. Kadınların bu ve buna benzer gelişimlerini engelleyecek olumsuz durumlar ile karşı karşıya kalmaları, genellikle kadının içinde yaşadığı geleneksel toplum yapısının dinamikleri ile ilgilidir. Bu dinamikler kadınların çeşitli imkânlardan mahrum olmalarını dolayısıyla ne kadar çaba harcarsa harcasınlar yoksulluk kısır döngüsünden çıkmalarını engellemektedir (Buvinić, 1997; Chen ve diğerleri, 2005; Çelik, 2022; Pearce, 1978; Sevinç ve Davran, 2017; Şenses, 2017).

Türkiye’de kadın istihdamında yaşanan genel sorunlara bakacak olursak; işgücüne katılımın az olması, göç sonucu şehirlere yerleşen kadınların işgücü sektöründen uzak kalmaları, eğitim olanaklarından mahrum olan kadınların düşük ücretli işlerde çalıştırılması, kırsal bölgede yaşayan kadınların aile içi işlerde ücretsiz olarak çalıştırılmaları, kentsel bölgelerde yaşayan kadınların kayıt dışı çalışma şartlarında düşük ücretle çalışmalarındaki artış ve kadınların ev eksenli çalışmalarda bulunmaları önemli sorunlardan birkaçıdır (Korkmaz ve Korkut, 2012; Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018; Şener, 2012; Topgül, 2013).

TÜİK İşgücü İstatistikî verilerine göre 2014-2021 yılları arasında 15 yaş üstü 1000 kişi ile yapılan ankette erkek ve kadın nüfusun işgücüne katılım oranları, işsizlik ve istihdam oranlarını gösteren değerler Tablo 1’de yüzdelik olarak verilmiştir. Kadınların işgücüne katılım oranları 2021 yılında %32,8 iken aynı oran erkeklerde %70,3 olarak gerçekleşmiştir. İstihdam oranlarına bakıldığında 2021 yılında kadınların istihdam oranı 2021 yılında %28 iken erkeklerin istihdam oranı %62,8’dir (TÜİK, 2022). Bu tablo bize kadınların iş hayatındaki yeri ve sayısal varlıkları hakkında erkeklere göre dezavantajlı bir konumda olduklarını göstermektedir.

Tablo 1. Türkiye’de Cinsiyete Dayalı İşgücü Verileri (15+ Yaş)

Yıllar	Erkek (%)			Kadın (%)		
	İşgücüne katılım	İşsizlik	İstihdam	İşgücüne katılım	İşsizlik	İstihdam
2014	71,3	9,0	64,8	30,0	11,9	26,7
2015	71,6	9,2	65,0	31,5	12,6	27,5
2016	72,0	9,6	65,1	32,5	13,7	28,0
2017	72,5	9,4	65,6	33,6	14,1	28,9
2018	72,7	9,5	65,7	34,2	13,9	29,4
2019	72,0	12,4	63,1	34,4	16,5	28,7
2020	68,2	12,3	59,8	30,9	15,0	26,3
2021	70,3	10,7	62,8	32,8	14,7	28,0

Kaynak: (TÜİK, 2022).

Türkiye’de kadın yoksulluğu ile mücadele eden birçok farklı kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Kadın Merkezi (KAMER), Kadın Emegini Destekleme Vakfı (KEDV), Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), Kadın Dayanışma Vakfı ve Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi (TGMP)’dir.

Bu çalışmada, Şanlıurfa ilinde uygulanan mikro kredi projesinin yoksullukla mücadelede ve kadın yoksulluğunun azaltılmasındaki etkinliği, mikro kredi uygulamasını kullanan kadınların sosyal yaşamları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulaması, Türkiye’de Mikro Kredi Sistemi ve Uygulamaları” başlıklarıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

2.1. Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulaması

Mikro kredi uygulaması, yoksul insanlar için fırsatların artırılması ve güçlendirilmesi ilkelerine dayalı olan ve yeni yoksullukla mücadele yönteminin en önemli araçlarından biridir. Mikro kredi uygulaması, 1973 yılında Prof. Dr. Muhammed Yunus tarafından Bangladeş’te kadın yoksulluğu ile mücadele için geliştirilen bir projedir. Muhammed Yunus, 1970’li yıllarda incelemelerde bulunduğu Jobra Köyü’nde yoksul kadınların yaşamlarını sürdürebilmeleri için tefecilerden temin ettikleri paralar ile kırsal kesimde; el sanatları, çiftçilik ve küçük esnafılık gibi faaliyetlerde bulduklarını ve ürettikleri ürünleri kadınlara parayı sağlayan tefecilere, tefecilerin belirledikleri fiyattan sattıklarını gözlemlemiştir. Gözlemleri sonucu kadınların elde ettikleri kazançların, borçlarının sadece küçük bir kısmını karşıladığını ve kadınların borç sarmalından kurtulamadıklarını görmüştür. Bunun üzerine Yunus, 1976 yılında Jobra Köyü’ndeki 42 kadına 27\$ finansman vererek kadınlardan bambu sandalyesi üretmelerini istemiştir. Ayrıca bu süreçte kadınların tefecilere olan borçlarını da ödeyerek kadınların ürettikleri bambu sandalyelerinin kendi pazarlarında satmalarını sağlamıştır. Bunun üzerine ilk mikro kredi uygulamasını başlatmıştır (Güneş, 2009, Yunus, 1999a, Yunus1999b).

Muhammed Yunus, mikro kredi sistemini şu şekilde tanımlamaktadır: “Yoksul bireylere eşit olanaklar tanınıp bir umut ışığı verilirse, onların da insanlığa yakışır bir hayatı yaşayacaklarına inandığını” belirtmiştir. Bangladeş’te başlatmış olduğu mikro kredi projesini de; “bu proje, yoksul insanların potansiyellerini tam bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmayı ve insan sermayesini kullanmayı hedefler. İnsanların hayallerini gerçekleştirmelerine, yaşamlarına vakar, saygınlık ve anlam katabilmesine yardımcı olur.” (Yunus, 1999b).

Mikro kredi sisteminin amacı; aklında bir iş fikri olup kendi işini kurmak isteyip başlangıç sermayesine ulaşamayan yoksullara herhangi bir senet, teminat veya kefil gösterilmeksizin, sadece güvene dayalı kredi vermektir. Mikro kredi birbirini tanıyan ve grup dinamiğinin oluşabileceği beş ile sekiz ihtiyaç sahibi bireyden oluşan gruplara verilmektedir. Gruptaki kişilerin aynı aile mensubu olan fertler veya yakın akraba olmamalarına dikkat edilmektedir. Mikro kredide verilen paralar kredi olarak borç verilir ve haftalık taksitlerle geri toplanır. Başlangıç kredisi alan üye, aldığı krediyi zamanında ödeyerek, düzenli olarak toplantılara katılım sağlarsa, ikinci yıl kredisini artırma hakkına sahip olur (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2021).

2.2. Türkiye’de Mikro Kredi Sistemi ve Uygulamaları

Türkiye’de mikro kredi uygulaması iki şekilde uygulanmaktadır. İlk mikro kredi uygulaması 1995-1997 yılları arasında Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV) tarafından İstanbul’da pilot uygulama olarak başlatılmış ancak 1999 depremi sonrası çalışmada aksaklıklar yaşandığından uygulamanın devam edebilmesi için fona ihtiyaç

duyulmuştur. 2002 yılında fon ihtiyacının karşılanmasıyla KEDV tarafından Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi Marmara deprem bölgesinde başlatılmıştır (Ay, 2015). Bu kurumun temel amacı yoksul kadınların kendi işlerini kurabilmeleri için ihtiyaç duydukları finansal ve teknik desteği sağlamaktır. Günümüzde hâlâ Kocaeli, İstanbul ve Sakarya Düzce’de faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ülkemizde uygulanan bir diğer mikro kredi uygulaması ise 2003 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) ile ilk kez Bangladeş’te kurulmuş olan Grameen Bank’ın işbirliği ile oluşturulan Türkiye Grameen Bank Mikro Kredi Projesi (TGMP)’dir. Bu kuruluşun temel amacı toplumun yoksul nüfus sayısını azaltmak, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan yoksul insanların özellikle de kadınların gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarını sağlamak ve küçük çaptaki işlerini desteklemek adına onlara kredi temin etmektir (Şengür, 2011).

Türkiye’deki bir diğer çalışma ise 2003 yılında Diyarbakır’da Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) bünyesinde başlatılan Türkiye Grameen Mikro finans Programıdır. Grameen Trust Yürütme Kurulu Başkanı Prof. Muhammed Yunus ile Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) Başkanı Prof. Aziz Akgül, Türkiye’deki yoksulluğu azaltmak için bir antlaşma imzalamışlardır. TGMP kâr amacı olmayan bir mikro finans kuruluşudur. Günümüzde 64 ilde 91 şube ile hizmet vermeye devam etmektedir (Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı, 2021).

Şanlıurfa’da ilk mikro kredi uygulaması, 2005 yılında başlatılmıştır. Şanlıurfa Belediyesi tarafından maddi durumu iyi olmayan ve geçimlerini karşılamakta zorluk yaşayan kadınların hem yaşam koşullarının hem de sosyal statülerinin iyileştirilmesi amacıyla 1000 TL’lik mikro kredi desteği verilmesiyle başlatılmıştır. Şanlıurfa ilinde TGMP kapsamında Şanlıurfa ve Siverek olmak üzere toplam iki şube ile hizmete devam etmektedir. TGMP’nin resmi internet sitesi verilerine göre Şanlıurfa ili mikro finans programı kapsamında mikro kredi veren merkez sayısı Şanlıurfa Şubesinde 126, Siverek şubesinde 36 olmak üzere toplam 162’dir. Şanlıurfa ilinde mikro kredi alan toplam grup sayısı 1078, toplam üye sayısı ise 1937’dir. TGMP’nin resmi internet sayfasının haftalık raporlarında bu rakamlar sürekli olarak güncellenmektedir (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı 2021).

3. YÖNTEM

Bu çalışmanın ana materyalini; Şanlıurfa ilinde mikro kredi uygulamasından faydalanan kadınlardan elde edilen birincil veriler oluşturmuştur. Bu çalışmada birincil verilerin toplanmasında; hazır soru formu yardımıyla biçimsel mülakat (anket) formları kullanılmıştır. Çalışmada anket uygulanacak kadınların tespiti için (örneğin hesaplanabilmesi) evren büyüklüğü bilgisine ihtiyaç duyulmuştur. Konuyla ilgili TGMP raporlarından faydalanılmıştır. TGMP 2019 yılı faaliyet raporuna göre Şanlıurfa ilinde mikro kredi sistemi aracılığı ile kredi kullanan kadın sayısı 1110 kişidir (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2021). Araştırma alanı olarak seçilen Şanlıurfa ilinde mikro krediden faydalanan 1110 kadın olduğu dikkate alınarak, anket yapılacak kadın sayısı kolayda örnekleme yöntemi ile tespit edilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014). Mikro kredi verilmesi esnasında hane ile ilgili bir takım kıstaslar (hane geliri, hane serveti, sosyal güvence vb.) arandığından, araştırma evreninin homojen bir yapıya sahip olduğuna karar verilmiştir. Dolayısıyla örneklem hesaplanmasında $\pm\%10$ kabul edilebilir hata payı ve $\%99$ güven seviyesi dikkate alınmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,1 ve $\pm\%10$ ’luk örnekleme hatası dikkate alındığında 1110 kadın varsayımında örneklem büyüklüğü 145 kadın olarak hesaplanmıştır.

Araştırma sahasında yapılan anket görüşmeleri 2021 yılının Mart ayında yapılmıştır. Anket görüşmeleri TGMP’nin Şanlıurfa şubesindeki görevli personelle birlikte üç saha personeli ile eşzamanlı farklı mekânlarda yapılmıştır. Anketler Haleplibahçe, Tepe, Topdağ, Dedeosman, Sırrın, Bahçelievler, Kurtuluş, Veysel Karani, Yenişehir, Ertuğrul Gazi, Yakubiye, Sülaymaniye, Yavuz Selim, Akşemsettin, Seyran Tepe, Şeyh Maksut, Harran Kapı, Kamberiyeye, Devteşti Mahalleri olmak üzere toplam 19 merkezde mikro kredi alan 145 kadına uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Demografik Bulgular

Mikro kredi kullanan kadınların demografik bulgularına ilişkin veriler Tablo 2’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde; anket görüşmesi yapılan kadınların çoğunluğu olan $\%28,2$ ’si (41 kişi) 42-52 yaş aralığında bulunmaktadır. Mikro kredi kullanan en genç kadın 20 yaşında en yaşlı kadın ise 73 yaşındadır. Mikro kredi kullanan kadınların yaş ortalamaları 41,57’dir. Mikro kredi ile ilgili yapılan benzer çalışmalarda kadınların yaş aralıklarının Mersin ilinde 30-39 (Rad ve Altunkulaç, 2016), Gaziantep ilinde 31-45 (Özdemir, 2019), Iğdır ilinde 38-52 (Yılmaz, Aşkan ve Kızıloğlu, 2019), Niğde ilinde 36-45 (Sönmez ve Demiryürek, 2012) bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer illerde yapılan çalışmalardaki yaş aralıkları dikkate alındığında Şanlıurfa ilinde mikro kredi kullanan kadınların yaş aralığının yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Demografik Bulgular

Yaş Grupları	Frekans (n)	%	Medeni Durum	Frekans (n)	%	Eğitim Durumu	Frekans (n)	%
<=30	31	21,4	Evli	124	85,5	Okuryazar değil	40	27,6
31-41	39	26,9	Bekâr	9	6,2	Okuryazar	14	9,7
42-52	41	28,2	Dul/Boşanmış	12	8,3	İlkokul	60	41,3
53-62	30	20,7				Ortaokul	19	13,1
63+	4	2,8				Lise	8	5,5
						Üniversite	4	2,8
Toplam	145	100,0	Toplam	145	100,0	Toplam	145	100,0
Çocuk Sayısı	Frekans (n)	%	Hane Büyüklüğü	Frekans (n)	%			
<=2	36	27,3	<= 3	27	18,6			
3-4	24	18,2	4 - 6	85	58,7			
5-6	40	30,3	7 - 9	26	17,9			
7-8	29	22,0	10 - 12	6	4,1			
9	3	2,3	13+	1	0,7			
Toplam	132	100,0	Toplam	145	100,0			

Ankete katılan kadınları %85,5'i (124 kişi) olan büyük çoğunluğu evli olup %8,3'ü (12 kişi) dul ya da boşanmıştır. Kadınların %6,2'si (9 kişi) ise bekârdır. Görüşme yapılan kadınların 136 tanesi evlenmiş olup bunlardan 132 tanesi çocuk sahibidirler. Kadınların ortalama çocuk sayısı 4,05'dir. En fazla çocuk sahibi olan 3 kadının 9 tane çocuğu bulunmaktadır. Bu veriler aynı sahada ya da benzer konuda yapılan diğer çalışmalar ile kıyaslandığında olumludur. Örneğin TÜİK verilerine göre Şanlıurfa ili Türkiye'nin toplam doğurganlık hızının (kadınların doğurgan olduğu yaş aralığında doğurabileceği ortalama çocuk sayısı) en yüksek olduğu ildir. Türkiye'de 2020 yılında toplam doğurganlık hızı ortalaması 1,76 çocuk iken bu rakam Şanlıurfa ilinde 3,71 çocuk olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2021a). Araştırma sahasında elde edilen 4,05 çocuk sayısı TÜİK'in Türkiye ortalaması için hesapladığı rakamdan oldukça yüksek olup Şanlıurfa ili için hesapladığı rakamdan çok az farkla yüksektir.

Ankete katılan kadınların ortalama hane büyüklükleri 5,18 kişidir. Bu rakam aynı sahada veya benzer konuda yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir. Ancak TÜİK'in 2020 yılında Türkiye ortalaması için hesapladığı 3,30 kişiden oldukça yüksektir. TÜİK verilerine göre 2020 yılında Şanlıurfa ili ortalama 5,16 kişi ile Türkiye'nin hane büyüklüğü itibari ile Şırnak ilinden (5,75 kişi) sonra ikinci sıradadır (TÜİK, 2021b). Araştırma sahasında elde edilen 5,18 kişilik hane büyüklüğü TÜİK'in Şanlıurfa ili için hesapladığı rakamdan çok farklı değildir.

Ankete katılan kadınların büyük çoğunluğu olan %41,3'ü (60 kişi) ilkokul mezunu olduğunu belirtmiştir. Kadınların %27,6'sı (40 kişi) okuma yazma bilmemektedir. Ortaokul mezunu kadınların oranının %13,1 (19 kişi), lise mezunu olanların oranının %5,5 (8 kişi) ve üniversite mezunu olanların oranının %2,8 (4 kişi) olduğu görülmektedir. Bu durum Şanlıurfa bölgesinde mikro kredi alan kadınların eğitim seviyesinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Diğer illerde yapılan çalışmalarda da eğitim seviyesine ilişkin benzer sonuçlar tespit edilmiştir.

4.2. Ekonomik Bulguları

Ankete katılan kadınların %56,6'sı (82 kişi) başta eşi olmak üzere bir kısmı eşleriyle birlikte kendilerinin de bütçeye katkı sağladıklarını belirtmişlerdir. Kadınların %12,4'ü (18 kişi) hanenin esas gelir kaynağının maaş olduğunu belirtmiştir. Maaş geliri emekli, dul, yaşlılık veya engelli maaşında dolayı ortaya çıkmaktadır. Ankete katılan kadınların hanelerinin aylık gelirleri ortalama 2460 TL'dir. Kadınların aylık ortalama hane gelirleri en az 500 TL, en fazla 10000 TL'dir. Ankete katılan kadınların %82,7'si sosyal güvencelerinin olduğunu belirtmiştir. Mikro kredi alan kadınların büyük çoğunluğunun sosyal güvencesinin varlığı eşi ya da çocukları dolayısıyla ortaya çıkmaktadır. Konu ile ilgili diğer illerde yapılan akademik çalışmalarda da benzer bulgular tespit edilmiştir (Ay, 2015; Doğan ve Kaya, 2013; Güneş, 2009; Şengür ve Taban, 2012).

Kadınların %55,9'u (81 kişi) mikro krediyi kullanmadan önce herhangi bir işte çalışmadıklarını beyan etmişlerdir. Mikro kredi kullanmadan önce çalışan kadınların oranı %44,1'dir. Kadınların %71,7'si (104 kişi) aldığı mikro kredinin tamamını iş kurmada kullandığını beyan etmişlerdir. Kadınların %15,2'si (22 kişi) mikro kredinin %50'sini iş kurmada kullanırken, %4,1'i (6 kişi) mikro kredi ile iş kurmadığını belirtmiştir. Mikro kredi kullanımı öncesi çalışmayan 81 kadının mikro kredi ile beraber 76'sının gelir getirici ekonomik faaliyetler ile uğraştığı tespit edilmiştir. Görüşme yapılan kadınların aldıkları mikro kredi miktarı ortalama 3475,86 TL'dir. Kullanılan en düşük mikro kredi miktarı 1000 TL ve en yüksek mikro kredi miktarı ise 13000 TL'dir.

4.3. Mikro Kredi Uygulamasının Kadınların Sosyal Yaşamları Üzerindeki Etkileri

Bugüne kadar yapılan akademik çalışmalarda yoksulluğun kadınlarda sosyal dışlanışlığın yaşanmasında büyük etkisinin olduğu belirtilmiştir. Yoksulluk baskısı altında yaşayan kadınların kendilerini içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak görmedikleri de önemli bulgulardan bir tanesidir. Bu bulgular hem ülkemiz hem de diğer ülkeler için yapılan çalışmalarda ortaya çıkarılmıştır (Bastos ve diğerleri, 2009; Buvinić, 1997; Chen ve diğerleri, 2005;

Davran ve Tok, 2018; Gerşil, 2015; Korkmaz ve Korkut, 2012; Sevinç ve Davran, 2017; Sevinç ve diğerleri, 2018; Şener, 2012).

Yapılan saha araştırmasında ve elde edilen bulgularda mikro kredi kullanan kadınların ekonomik anlamda rahatladıkları, çok yüksek düzeyde olmasa bile refah seviyelerinde olumlu gelişmelerin yaşandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın ana araştırma konusu olan mikro kredi uygulamasının kadınların sosyal yaşamları üzerindeki etkilerini tespit edebilmek amacıyla, kadınlara beş adet likert ölçekli ifade sorulmuş ve bu ifadeleri kadınların puanlaması istenmiştir. Puanlama 1'den 5'e kadar yapılmıştır. Puanlamada "1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum ve 5-Kesinlikle katılıyorum" düzeylerine karşılık gelmektedir. Bu ifadelere ait Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,876 olarak hesaplanmıştır. İfadelere ilişkin frekans, yüzde ve ortalama puan bilgileri Tablo 3'de verilmiştir.

Kadınların ifadelere vermiş olduğu puanların ortalamaları dikkate alındığında; mikro kredi uygulamasının kadınların sosyal yaşamları üzerinde, genel anlamda yüksek oranda ve olumlu bir yönde değişim yarattığı söylenebilir. İfadelerin genel ortalaması 4,44 olup oldukça yüksektir. Özellikle "Kendime olan güvenim arttı" ifadesine ilişkin ortalama (4,63) genel ortalamanın üzerinde ve en yüksek puana sahiptir. İfadeler içerisinde en düşük ortalama "Ailede saygınlığım arttı" ifadesi olup bu ifadeye ilişkin ortalama (4,30) yine genel ortalamaya oldukça yakın bir ortalama değeridir.

Tablo 3. Mikro Kredi Uygulamasının Kadınların Sosyal Yaşamları Üzerindeki Etkileri

İfadeler		Kesinlikle katılmıyorum					Ortalama	Genel Ortalama
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum			
Ailede saygınlığım arttı	F	5	14	8	5,5	94	4,30	4,44
	%	3,4	9,7	5,5	16,6	64,8		
Ailede fikirlerime önem verilmeye başlandı	F	3	11	6	28	97	4,41	
	%	2,1	7,6	4,1	19,3	66,9		
Hayata daha pozitif bakmamı sağladı	F	3	11	6	28	97	4,38	
	%	2,1	7,6	4,1	19,3	66,9		
Etrafımdaki insanların bana saygıları arttı	F	4	8	3	25	105	4,51	
	%	2,8	5,5	2,1	17,2	72,4		
Kendime olan güvenim arttı	F	4	6	1	18	116	4,63	
	%	2,8	4,1	0,7	12,4	80,0		

Mikro kredi uygulamasının esas amacı ekonomik anlamda kadınların güçlenmesini sağlayarak refah seviyesini arttırmaktır. Bununla birlikte mikro kredi uygulaması ile kadınların sosyal yaşamlarında da olumlu değişimlerin yaşanması, kadınların toplum içerisinde saygınlığının artırılması ve toplumsal statülerinin değer kazanması beklenmektedir. Saha araştırması sonucunda mikro kredi uygulamasının hem ekonomik anlamda hem de sosyal yaşam anlamında kadınların hayatları üzerinde olumlu değişimler yarattığı söylenebilir. Konu ile ilgili yapılan diğer akademik çalışmalarda da bu olumlu gelişmelerin yaşanmış olduğu tespit edilmiştir (Ay, 2015; Doğan ve Kaya, 2013; Güneş, 2009; Ören ve diğerleri, 2012; Özdemir, 2019; Şengür ve Taban, 2012).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yoksulluğa neden olan sorunları giderebilmek amacıyla; hem ekonomik hem de sosyal reform programlarının kamu desteği ile uygulanması, gelir dağılımında yaşanan adaletsizliğin önlenmesinde, kısa dönemde yoksulluğun olumsuz etkilerinin azaltılmasında, uzun dönemde yoksulluğun ortadan kaldırılmasında önemli bir adım olabilir. Dünya'nın birçok ülkesinde uygulanan mikro kredi sistemi bu nedenle ülkemizde de yoksullukla mücadelede etkili olabilecek bir projedir.

Saha araştırması sonucu elde edilen bulgulara göre mikro kredi kullanan kadınların aile içinde ve çevrelerinde saygınlıklarının arttığı, iş hayatına katılan kadınların aile yaşamlarında fikirlerine önem verilmeye başlandığı, aile içerisinde alınan kararlarda ve son karar aşamasında söz hakkına sahip olduğu sonuçları elde edilmiştir. Mikro kredi uygulaması kadınların sosyal yaşamlarının güçlenmesinde önemli katkılar sağlamıştır. TGMP yoksulluğun azaltılmasına ve istihdamın artmasına katkıda bulunurken aynı zamanda kadınların sosyal yaşama aktif bir şekilde katılmalarına da büyük katkı sağlamaktadır. TGMP kapsamında Şanlıurfa ilinde yürütülen mikro kredi uygulamalarının yoksullukla mücadeledeki etkinliğinin başarılı olduğu söylenebilir.

Şanlıurfa ilinin kendisine has toplumsal yapısı ve kültürel ilişkileri mevcuttur. Bu yapı ve ilişkiler, kadınların Şanlıurfa ilinde ekonomik faaliyetlerde bulunarak istihdam edilmesini engellemektedir. Bu durum beraberinde kadınların sosyal hayatta yer almalarını, kendilerine olan güven ve saygınlığın istenilen seviyede olmasını da

engellemektedir. Şanlıurfa ilinde uygulanan mikro kredi projeleri ile kredi kullanan kadınlar çoğunlukla hanelerinde geleneksel gıda üretimi yaparak pazarlamakta ve el işçiliği/emeği gerektiren ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadır. Dolayısıyla hane dışında bir ekonomik çevre ya da sosyal çevre ile karşı karşıya kalmamaktadırlar. Bu durum kadının ekonomik ve sosyal çevresinin genişlemesine ve gelişmesine engel gibi görünmektedir. Ancak ilk aşamada kadınların çalışmasına ve farklı sosyal çevreler ile iletişimine engel olan toplumsal ve kültürel yapının aşılabilmesi bu sayede mümkündür. Hanesinde gelir getirici faaliyetlerde bulunan kadının refah seviyesi biraz yükseldiğinde hem kendine olan güveni hem de aile içinde/dışında saygınlığı artacaktır. Ayrıca mikro kredi uygulaması prosedürlerinden olan eğitim ve seminerler sayesinde kadının sosyal çevresinde de olumlu değişimler sağlanabilecektir. Son aşamada ise kendini hem ekonomik hem de sosyal anlamda geliştiren güçlü bir kadın olacaktır. Dolayısıyla hane içerisinde yürütülebilecek ekonomik faaliyetlere destek verilmesi hem mikro kredi uygulamasının başarılı olmasını hem de uygulama ile hedeflenen amaçlara ulaşılmasını sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

1. Ay, B. (2015). “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamalarının Etkinliği: Gaziantep İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
2. Bastos, A.; Casaca, S.F., Nunes, F. & Pereirinha, J. (2009). “Women and Poverty: A gender-Sensitive Approach”, The Journal of Socio-Economics, 38(5): 764-778.
3. Buvinić, M. (1997). “Women in Poverty: A New Global Underclass”, Foreign Policy, Autumn (108): 38-53.
4. Chen, M.; Vanek, J., Lund, F., Heintz, J., Jhabvala, R. & Bonner, C. (2005). Progress of the World’s Women 2005: Women, Work and Poverty. United Nations Development Fund for Women, New York, USA.
5. Çelik, E. (2022). “Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları: Denizli İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
6. Davran K.M.; Sevinç, M.R. & Cañçelik, M. (2020). “Şanlıurfa İli Köylerinde Yaşlıların Demografik ve Sosyo-Ekonomik Durumları İle Yoksulluk ve Yaşlılık Algıları”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (73): 1-17.
7. Davran, K.M. & Tok, N. (2018). “Kırsal Kesimde Yoksulluk Algısı ve Yaşam Memnuniyeti”, Journal of Social and Humanities Scences Research, 5(25): 2140-2151.
8. Doğan, B.B. & Kaya, M. (2013). “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Sistemi: Diyarbakır Örneği”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(45): 144-169.
9. Eskelinen, T. (2011). “Absolute Poverty”. (Ed. D.K. Chatterjee), Encyclopedia of Global Justice, pp. 1-5, Springer, New York, USA.
10. Farrell, H. & Aherne, C. (2003). Women And Poverty. 22 Ağustos 2021 tarihinde https://www.nwci.ie/download/pdf/annual_report_2003.pdf adresinden erişildi.
11. Gerşil, G. (2015). “Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu”, Yönetim ve Ekonomi, 22(1): 159-181.
12. Güneş, S. (2009). “Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri”, Uzmanlık Alan Tezi, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
13. Gülçubuk, B., & Aluftekin, N. (2004). “Türkiye’de Kırsal Alanda Yoksulluğun Azaltılmasında Hayvancılığın ve Hayvansal Ürün İşleyen Kobilerin Rolü”, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, 19(222): 77-90.
14. Hatipler, M. (2019). “Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi”, Bilgi, 21(1): 39-77.
15. Işık, O. & Ataç, E., 2011. Yoksulluğa Dair: Bildiklerimiz, Az Bildiklerimiz, Bilmediklerimiz. Birikim Yayınevi, İstanbul.
16. Korkmaz, D.D.A. & Korkut, G. (2012). “Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2): 41-65.
17. Lipton, M. & Ravallion, M. (1993). Poverty and Policy. United States of America: Policy Research Department The World Bank, Washington DC, USA.
18. Ören, K., Negiz, N. & Akman, E. (2012). “Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro Kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(2): 313-338.

- 19.Özdemir, Ö. (2019). “Mikro Kredilerin Kadının Güçlendirilmesi Üzerindeki Etkileri: Gaziantep Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- 20.Pearce, D. (1978). “The Feminization of Poverty: Women, Work, and Welfare”, Urban and Social Change Review, 11(1-2): 28-36.
- 21.Rad, S.T. & Altıkulaç, S. (2016). “Mikro Kredi Kullanımının Kadınlar Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri; Mersin İli”, Kesit Akademi Dergisi, 2(5): 25-42.
- 22.Sevinç, M.R. & Davran, M.K. (2017). Adana İlinde Mevsimlik Tarım İşçiliğinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Geleceği. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE) Yayın No: 283, Ankara.
- 23.Sevinç, G., Davran, M.K. & Sevinç, M.R. (2018). “Türkiye’de Kırdan Kente Göç ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri”, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 3(6): 70-82.
- 24.Sevinç, M.R., Aydoğdu, M.H., Palabıçak, M.A. & Cançelik, M. (2020). “Rızıklarıyla Doğmayanlar, Çocuk Emekçiler”, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9(3): 2430-2447.
- 25.Sönmez, N.İ., & Demiryürek, K. (2012). “Mikro Kredinin Kadın Girişimciliğine Etkisi: Samsun İli Örneği”, 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 5-7 Eylül 2012, Cilt 1 396-402, Konya.
- 26.Şener, Ü. (2012). “Kadın Yoksulluğu”, Mülkiye Dergisi, 36(4): 51-67.
- 27.Şengül, T. & Ersoy, M. (2006). “Kentsel Yoksulluk ve Geçinme Stratejileri: Ankara, Diyarbakır, Şanlıurfa ve Zonguldak Kentlerine İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler-Sosyal Hizmet Sempozyumu, 9-11 Ekim 2003, Cilt 1 396-402 58-74, Antalya.
- 28.Şengür, M. (2011). “Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikası Aracı Olarak Mikro Kredi (Eskişehir Grameen Bank Analizi)”, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- 29.Şengür, M. & Taban, S. (2012). “Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1): 59-89.
- 30.Şenses, F. (2017). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk. İletişim Yayınları, İstanbul.
- 31.Tonus, Ö. (2015). Temel Göstergelerle Türkiye Ekonomisi. Ekin Yayınevi, Bursa.
- 32.Topgül, S. (2013). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1): 277-296.
- 33.TÜİK. (2021a). Doğum İstatistikleri, 2020. 13 Eylül 2021 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229> adresinden erişildi.
- 34.TÜİK. (2021b). İstatistiklerle Aile, 2020. 13 Eylül 2021 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251> adresinden erişildi.
- 35.TÜİK. (2022). İşgücü İstatistikleri. 9 Ağustos 2022 tarihinde <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> adresinden erişildi
- 36.Türkiye Grameen Mikrofinans Programı. (2021). Finansal Veriler. 10 Ağustos 2021 tarihinde <https://tgmp.net/tr/finansal-veriler> adresinden erişildi.
- 37.Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2014). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Detay Yayıncılık, Ankara.
- 38.Yılmaz, H. Aşkan, E. & Kızıloğlu, S. (2019). “İğdir’da Mikro Kredi Kullanımının Kadınlar Üzerindeki Etkileri”, Euroasia Journal of Social Sciences & Humanities, 7: 128-216.
- 39.Yunus, M. (1999a). The Grameen Bank, Scientific American, 281(5): 114-119.
- 40.Yunus, M. (1999b). Yoksulluğun Bulunmadığı Bir Dünyaya Doğru. (Çev.: Gülden Şen), Doğan Kitap, İstanbul.